

Қазақ тілін дамыту жобасы

№66 мектеп-лицейі 2026-2027 оқу жылы

Тақырыбы: **Тіл – мемлекеттің тұғырлы тірегі**

Жобаның мақсаты: қазақ тілінің мемлекеттік тіл ретіндегі құндылығын арттыру және оқушылардың ауызекі сөйлеу дағдыларын дамыту.

Жобаның міндеттері: оқушылардың ойын еркін жеткізуге үйрету, тілдегі сөздік қорды барынша мол пайдалануға мүмкіндік беру, ойды жүйелі, нақты, сабырмен айтуды дағдыға айналдыру, балалардың ұлттық құндылыққа деген қызығушылығын арттыру.

Күтілетін нәтиже: мемлекеттік тілді құрметтейтін, қазақ тілінде еркін сөйлейтін білімді ізденімпаз тұлға.

Түсінік хат

Мемлекеттік тіл тәуелсіздігіміздің жырын жырлап, бұғанасын қатайтты. «Ұлттың сақталуына да, жоғалуына да себеп болатын нәрсенің ең қуаттысы – тіл» деген Ахмет Байтұрсыновтың қасиетті қағидасына сүйенсек, Ата заң аясында бақ-берекетіміздің сақталып отырғаны тіл саясатын да дұрыс жүргізудің жемісі екені анық. Тіл – халық қазынасы, ұлттың жаны. Тілдің мәселесі – ұлттың мәселесі. Тіл меңгеруде ата-ана мен білім ұяларының рөлі ерекше екенін, әр отбасы бесіктен бастап балаға қазақ тілін үйретуді қолға алу басты мақсат.

Қазақ тілі – тек қазақ халқының тілі емес, мемлекеттік тіл – ортақ тіліміз. Қазақстанда тұратын, оны «Отаным» деп қабылдайтын, өзін Қазақстанның патриоты деп есептейтін азаматтардың тілі. Қазақстанның азаматымын деп санайтын әрбір адам мемлекеттік тілді білуі шарт. Тіл – адамдар арасындағы қарым-қатынастың аса маңызды құралы ғана емес, ойлаудың, дүниетанымның, рухани мәдениетті жасаудың ұлттық ұжымдық тәрбиесін жинақтаудың, сақтаудың құралы. Жас ұрпақты тәрбиелеу, оларға ғылым мен білімді үйрету тіл арқылы жүзеге асады. Мемлекеттік тілді оқыта отырып, жастардың бойына елдік сана сіңіріліп, мемлекеттік рәміз, ұлттық діл, ұлттық болмыс туралы ақпараттар толық берілетіні анық.

Біздің қазақ халқының тілі өте бай, айтылуға орамды, көркем тіл. Тіл ақылдың - өлшемі. Тіл - адамның барлық саналы өмірінің құралы: өнер-білімді, мәдениеттілікті, қоғамның белсенді азаматы болуды ол тіл арқылы үйренеді. Тіл оның ішінде біздің ана тілі еліміздегі халықтардың барлық іс-әрекетінің, қарым-қатынасының құралы болуы тиіс, оның мәдениетін жоғары сатыға көтеру әрбіріміздің борышымыз. Оқушының ойын жүйелі жеткізе алуға дағдыландыру, шығармашылық деңгейде сөйлеу мен жазу деңгейін көтеру.

Өзге ұлт өкілдеріне қазақ тілін үйретудегі басты мақсат- оқушының ауызша және жазбаша сөйлеу тілін дамыту, дұрыс, сауатты жазуға үйрету.

Тілге деген құрмет – халыққа деген құрмет. Демек әрбір қазақстандық мемлекеттік тілді құрмет тұтып білуі тиіс. Тіл мәртебесі – ел мерейі. Ана тіліміздің мәртебесін үстем етіп, еліміздің мерейін көтерейік. Тілсіз халықтың, елдің өмір сүруі мүмкін емес. Әлем таныған ел болу үшін ана тіліміздің жұлдызын биіктетуіміз керек. Бұл біздің басты парызымыз.

Ауызша және жазбаша тіл дамыту әдістерін үйренген оқушы қазақ тілінде еркін сөйлей алады.

1. Ауызша суреттеп сөйлеу әдісі. Табиғат көрінісін, суреттен көргенін, көрмеден, түрлі мәдени орындардан алған әсерін, жанды-жансыз заттарды көз алдына тұрғандай етіп суреттеп баяндауға дағдыланды. Суреттеп сөйлеуге баулуда оқушы жауапкершілігі артады. Себебі бір нәрсені суреттеуде, сол заттың белгілері мен ерекшеліктерін айтуда оқушы әр ұғымының атауын іздендіріп, өзіндік қорын байытады.

2. Мәтін оқу әдісі. Мәтін оқу ауызша, жазбаша, тіл дамыту жұмыстарына ортақ категория. Мәтін оқу, мәтінді мазмұндау оқушы тілін дамыту жұмыстарының әдісі- тәсілдерінің бірінен саналады.

3. Ойдан әңгіме, өлең шығарту әдістерін үйренді. Оқушылар қиялға өте бай келеді. Сондықтан оқушыларға өз қиялдарынан шағын әңгіме, ертегі айтқызып, өлең шығару жұмысы жүргізіледі. Бұл оқушылардың ауызша, жазбаша тілін дамытады. Оқушы тілін дамытуда жазбаша жұмыстар басты роль атқарады.

4. Жазбаша жұмыстарды орындай алады

1) Тыныс белгілерді қою

2) Талдау жұмыстары

3) Мәтін құрастыру

5. Ауызша тілдесім

Қазіргі қазақ тілі – бүгінгі адамдардың күнделікті тұрмыс-тіршілігінде өзара ұғынысатын ауызша сөйлеу тілі мен ауызекі сөйлесу тілі. Сондықтан дүкенде, қоғамдық орындарда, кітапхана, асхана және т.б. жерлерде қазақша сөйлеу керек.

№	Іс-шара атауы	Өткізу түрі	Қатысушылар	Өткізу күні	Жауаптылар	Сілтеме
1	5- қыркүйек Тілдер мерекесі	Жоспар бойынша	5-11	қыркүйек	Пән мұғалімдері	
2	«Тіл мәртебесі – ел мерейі»	Мәнерлеп оқу сайысы	7 сыныптар	қазан	Муханмедина Л.Т. Жапабаева А.С.	
3	«Қазақ ертегілеріне саяхат»	саяхат сабағы	5- сынып	қараша	Мырзагулова А.Ш. Қыйлыбай Д.Б.	
4	Мәнерлеп оқу сайысы	сайыс	5-7- сыныптар	қаңтар	Бокаева Г.Б. Қыйлыбай Д.Б.	
5	«Кітап- өмір айнасы»	Буккросинг	1-11 сыныптар	жыл бойы	Бижанова С.Т. Айнабаева М.М. Дюсекова А.Ж.	
6	«Менің отбасым және кітап»	фотогалерея	1-7 сыныптар	жыл бойы	Айнабаева М.М. Бокаева Г.Б.	
7	«Мен қазақша сөйлеймін»	сұқбат	2-4 сынып	қаңтар	Молдабаева Ж.С. Бейсекеева А.Т.	
8	«Кел, қазақша сөйлейік!» аядары	сұқбат, ойын, диалог т.б.	2-11 сыныптар	жыл бойы әр сәрсенбі	Алшымбекова Н.М. Айнабаева М.М. Молдабаева Ж.С. Дюсекова А.Ж Мырзагулова А.Ш. Искакова А.Т Бижанова С.Т	
9	«Кел, үйренейік!» тіл дамыту	Халық ауыз әдебиеті	1-4 сыныптар	жыл бойы	Молдабаева Ж.С. Мырзагулова А.Ш. Дюсекова А.Ж	

		түрлерін насихаттау			Искакова А.Т Бижанова С.Т. Рахимжанова Г.Р.	
10	«TeDX” талқылау	пікірталас	10-11 сыныптар	ақпан	Алшымбекова Н.М. Жапабаева А.С.	
11	«Кел, қазақша сөйлесейік» стенд ұйымдастыру	1 қабат	1-11 сыныптар	жыл бойы	пән мұғалімдері	
12	«Ана тілім- асыл қазынам» сайысы	сайыс	1-4	ақпан	Молдабаева Ж.С. Мырзагулова А.Ш. Ракымжан Г.	
13	«Ана тілі- арың бұл» сайыс сабақ	танымдық сайыс	5-6	наурыз	Дюсекова А.Ж Бижанова С.Т.	
14	Абай өлеңдері, қара сөздерін мәнерлеп оқу	байқау	5-11	сәуір	Жапабаева А.С. Бокаева Г.Б. Муханмедина Л.Т. Алшымбекова Н.М. Айнабаева М.М.	
15	Атаулы күндер тізбесі бойынша іс-шаралар	іс-шара	1-11	ай сайын	пән мұғалімдері	
16	«Ұлттық киімді ұлықтайық!» іс-шарасы	іс-шара	1-11	әр жұма сайын	пән мұғалімдері	қосымша: мектеп бойынша барлық ұстаз, оқушылар ұлттық киімде жүреді